

Kinnitatud pidaja esindaja 18.08.2009 käskkirjaga nr 4
Muudetud pidaja esindaja 27.09.2010 käskkirjaga nr 3
Muudetud pidaja esindaja 19.09.2012 käskkirjaga nr 3
Muudetud pidaja esindaja 16.10.2015 käskkirjaga nr 3

ERALASTEAEAD TIKI-TRIKI ÕPPEKAVA

I Lasteaia kirjeldus.

Eralasteaed Tiki-Triki (edaspidi *lasteaed*) on koolieelne lasteasutus, mis avati augustis 2008. Lasteaed asub Tõrma külas Rakvere vallas, Rakvere linnapiirist 200 meetrit eemal.

Lääne-Virumaal on kaks eralasteaeda, üks oleme meie ja teine asub Rakvere linnas. Lasteaia põhitegevus on laste hoidmine ja alushariduse omandamise võimaldamine. Lasteaias on alates 2015.aasta septembrist kaks rühma. Lasteaia rühmdea nimed on valitud lasteaia töötajatel koos lastega ja rühma nimedeks on „KRIIPSUJUKUD” ja „NAERUPALLID“.

Liikumistegevusi viib läbi rühmaõpetaja. Muusikategevust viib läbi muusikaõpetaja. Lasteaia töökad ja sõbralikud õpetajad ja õpetaja abid tunnevad hästi koolieelset pedagoogikat ja psühholoogiat ning väärtustavad lapse igakülgset arengut. Õppe- kasvatusprotsessis osalevad kõik lasteaia töötajad.

Meie missioon:

Eralasteaia Tiki-Triki missiooniks on luua parimad võimalused lapse arendamiseks lähtuvalt tema ealistest iseärasustest ning arvestades tema individuaalsust.

Meie visioon:

Väike ja hubane lasteaed, kuhu tullakse alati rõõmuga.

Eralasteaia Tiki-Triki õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on lasteaia õppekava, mis vastab Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale.

Õppekava kooskõlastatakse lasteaia nõukoguga ning selle kinnitab lasteaia pidaja. Lasteasutuse õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengutulemused (vt lisa 4).

Meie lasteaia eripära on kogu töötajaskonna kaasamine lasteaia elu põnevamaks ja mitmekesisemaks muutmiseks. Meil toimub palju ühisüritusi, väljasõite ja vanematega väga hea koostöö lasteaia sisulise töö põnevamaks muutmisel.

Meil on ka väga hea võimalus oma õppetegevusi ja üritusi viia läbi metsatukas, mis on jalutuskäigu kaugusel lasteaiast. Kuna asume Rakvere linna vahetus läheduses ja Rakvere on oma eripäralt väikelinn, kus palju põnevaid asutusi ja tegemisi, ei saa ka lasteaed ilma nendeta. Rakvere Teater on lastele igal aastal pakkunud uusi põnevaid etendusi, mida kindlasti külastatakse suuremate lastega. Samuti oleme käinud mitmel korral teatris ja külas linna lasteaedadel.

Lasteaia töötajad on innovaatilised ning huvitatud pidevast enesetäiendamisest. Igal kevadel analüüsivad kõik töötajad koos lasteaia direktoriga oma tööd ja arengut lähtudes iseendast, oma rühmast ja lasteaiast.

II Õpikäsitus

Lasteaia prioriteet on, et kõik otsused lähtuvad lapsest. Lasteaias toimub süsteemne, järjepidev ja eesmärgistatud tegevus ja harjumuste kujundamine õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevuses ning mängudes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu. Õppimine on pidev protsess.

- *Laps areneb* tegevuse kaudu, positiivse mõjutuse toel.
- *Õppimine* on suhteliselt püsivate kogemustel põhinevate muutuste tekkimine inimese teadmistes, oskustes ja valmisolekutes neid rakendada; õppimine algab sellest momendist, kui õppija hakkab õppima.
- *Õpetamine* on tingimuste loomine õppimise esilekutsumiseks.
- *Õppimise alusoskused* on vaatlemine (oskus märgata eseme või nähtuse tunnuseid), kuulamine (arusaamine sündmuste ahela järjekorrast), võrdlemine (kõrvutamine, rühmitamine, järjestamine, mõõtmise), uue teadmise seostamine olemasolevaga, uutele teadmistele kasutamisevõimaluse leidmine, lugemine, kirjutamine, arvutamine.
- Põhiliseks arendavaks tegevuseks koolieelses eas on harjutamine.
- Lapse arengus on suur tähtsus *mängul*, selleks planeeritakse päevakavas kõige rohkem aega. Mängudes omandatakse sotsiaalseid kogemusi, kujundatakse eneseteenindamisoskusi ja tööharjumusi ning kinnistatakse teadmisi-oskusi.
- Lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut soodustab kodu ja lasteasutuse *koostöö*. See lähtub lapsest ja on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele. Lasteaia tegevus on perekonnale avatud.
- Kasvatamine ja arendamine toetub lapse loomulikule *huvile* ümbritseva vastu, lähtub konkreetsest, lapsele ajas ja ruumis tuttavast. Lapse kasvades ja arenedes liigutakse lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuses püütakse leida võimalusi töötada lapsega *individuaalselt*. Arvestatakse laste iseloomu, võimeid, oskusi, kodust olukorda, arengupotentsiaali.

Luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust kavandada oma tegevust, teha valikuid; seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega; kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes; arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle; hinnata oma tegevuse tulemuslikkust; tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega

III Eralasteaed Tiki-Triki õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Laps on loov, koostöövalmis aktiivne uurija ja õppija.

Laps oskab loovalt ja aktiivselt tegutseda ja mõelda, ta on uudishimulik ja õpivuiline.

Lapse üleminek kodust lasteaeda ja lasteaiast kooli on sujuv ja loomulik.

Lapses on arendatud oskusi, mis aitavad tal elus toime tulla.

Laps oskab käituda erinevates olukordades ja elus ettetulevates situatsioonides.

Laps tunneb, et tema isiklikke huvisid märgatakse ja toetatakse.

Laps on vaimselt, kehaliselt ja sotsiaalselt eakohaselt arenenud.

Laps saab eduelamusi.

Laps on valiku-, otsustus ja vastutusvõimeline.

Laps oskab suhelda eakaaslastega ja on valmis koostööks.

Lapsele on õppe ja kasvatustegevused jõukohased, arendavad ja huvitavad.

Laps kuulab ja kuuleb.

Laps märkab loodust enda ümber ja tal on kujunenud oma elukekkonda hoidev suhtumine.

Lapsel on mõistev ja salliv ellusuhtumine.

Laps saab ennast väljendada läbi loovtegevuse.

Laps on oma kaaslaste ja keskkonna suhtes salliv.

Laps teab, mis rahvusesse ta kuulub ning on salliv teiste rahvuste ja muude ümbritseva ühiskonna erisuste suhtes.

Laps peab lugu kodust, perekonnast ja isamaast.

IV Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Laps ja tema vajadused on kogu õppe- ja kasvatustegevuse keskpunkt. Usume, et iga laps on eriline ja tähtis. Iga laps õpib ja areneb erinevalt ja täiskasvanul on sealjuures toetav, abistav ja nõustav funktsioon.

Kõiges arvestatakse lapse vanuselisi, soolisi ja individuaalseid iseärasusi, eesti rahvatraditsioone ja kultuuripärandit. Last julgustatakse läbi mänguliste tegevuste aktiivselt, iseseisvalt ja loovalt mõtlema ja tegutsema.

Õppetegevuses lähtutakse järgmistest printsiipidest: eakohasus, võimetekohasus, arengupotentsiaal, minek kergemalt raskemale, tuntult tundmatule, lapse motiveerimine ja tema vabatahtlikkus ning integratsioon erinevate ainete vahel.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus aitab lastel kujundada oma arusaama füüsilisest maailmast mõõtmise, kaalumise, klotsidest ehitamise, puutöö, vee- ja liivamängude, värvide segamise ja erinevate kunstimaterjalide katsumise läbi. Keskkonnast ja kultuurist mängude, loovmängude, kokanduse, lugude kuulamise ja ettelugemise, ühiskondlike sündmuste,

rahvakalendritähtpäevade tähistamise abil. Loogikast ja matemaatikast mõõtmise, kaalumise, võrdlemise, loendamise, vastete leidmise, korrastamise, järjestamise, sorteerimise ja klassifitseerimise abil. Kõnest ja kirjakeelest lugemise kirjutamise, joonistamise, dikteerimise, kuulamise ja oma ideede väljendamise abil.

Lastel on piisavalt aega end ümbritseva avastamiseks, võimalus õppida erinevaid teid pidi ja võimalus oma tööd näidata.

V Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias toimub aastaringselt. Õppeaasta kestab 1.septembrist 31. augustini. Õppeaasta algusest 2 nädalat on kavandatud laste kohanemiseks. 15. septembrist kuni 31. maini planeeritakse õppetegevusi vastavalt jaotuskavale.

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevuste jaotuskava.

Kavandatud õppe- ja kasvatustegevused					
Valdkonnad		Tegevuskordi nädalas			
		2-3 a.	3-4 a.	4-5 a.	6-7 a.
Keel ja kõne	Kuulamine ja kõnelemine	2-4	3-4	3-4	2-4
	Lugemine ja kirjutamine			1-2	2-3
Matemaatika	Vaatlemine ja uurimine	1-2	1-2	1-2	3-4
	Võrdlemine ja arvutamine	1-2	1-2	1	2
Mina ja Keskkond		1-2	1-2	2-3	2-3
Kunst	Kunstitegevused	1-2	1-2	2-3	2-3
Muusika	Muusikategevused	2	2	2	2
Liikumine	Liikumistegevused	1	1	1	1

Suvekuudel on avatud rühm vastavalt töötajate puhkuse ajakavale. Tegevuse sisu on õpitu kordamine ja kinnistamine. Suurema osa ajast viibivad lapsed looduses. Põhiliseks tegevuseks on mäng.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütm, une- ja ärkveloleku aja, millal vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine jm), laste vabategevused (mäng, loominguiline tegevus, liikumine jm) ning lasteaia õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

Konkreetsete õppetegevuste algused on ajaliselt ära määratud muusika- ja liikumistegevustel.

Teised õppetegevusi võib õpetaja alustada vastavalt oma rühma tegevusele. Õpetajal on õigus varieerida oma tegevuste liike sõltuvalt teemast, huvist, saadaolevast materjalist ja võimalustest. Eesmärk on kasutada erinevaid õppemeetodeid, mis võimaldavad rahuliku tegevuse vaheldumise aktiivse tegevusega. Õpetajad kasutavad meetodit või võtet, mille läbi on konkreetset teemat kõige sobivam tutvustada, õpetada või kinnistada ning, mis seaksid teemaga emotsionaalse, füüsilise, loomingulise ja sotsiaalse tasandi.

Meetoditeks on vaatlus, vestlus, jutustamine pildi järgi, ettelugemine, küsimuste esitamine ja neile vastamine, õppekäik, matk, ekskursioon, draama, joonistamine, maalimine, voolimine, rebimine, kleepimine, laulmine, muusika kuulamine, rütmimängud, katsed ja mäng: loovmäng, rollimäng, lauamäng, õppemäng.

Konkreetsed tegevused planeeritakse rühma päevakavasse nädala või kuu kaupa, neid seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad. Rühma nädalakava hoitakse rühma õppe- ja kasvatuspäeviku juures. Arvestust kava täitmise kohta peetakse päevikus.

Rühmade töös arvestame iga lapse individuaalseid võimeid ja iseärasusi ning loome maksimaalsed tingimused lapse igakülgeks vaimseks, füüsiliseks ja sotsiaalseks arenguks, kusjuures püüame arendavad tegevused omavahel lõimida ühtseks ja sujuvaks tegutsemiseks.

Õppe- ja kasvatusetegevused toimuvad lasteaias eesti keeles, kuid meie personal arvestab oma töös, suhtumises ja suhtlemises teadmise, et paljude perede kodus räägitakse ka muid keeli.

Päevakava näeb ette tegevused, töö ja mängu igaks päevaks. Päevakava aitab päeva planeerida, lapsed õpivad seda tundma ja harjuvad sellega. Päevakava võimaldab lastel tegeleda endile meeldivate materjalidega ning piisavalt väljas viibida.

Lasteaia päevakava

7.30-9.00 Laste vastuvõtmine, mängud, vabategevus

9.00-9.30 Hommikusöök

9.30-12.00 Hommikupoolsed plaanijärgsed tegevused, õueaeg

12.00-13.00 Valmistumine lõunasöögiks, lõunasöök, valmistumine magamiseks

13.00-15.00 Unejutt, puhkeaeg

15.00-15.30 Ärkamine, riietumine

15.30-16.00 Õhtuode

16.00-18.00 Ringitegevused, õhtupoolsed tegevused, vabategevus toas ja õues, kojumine

VI Erivajadusega lastega tehtav töö

Erivajadustega laste olemine lastearühmas edastab ühiskonnale mõjusa sõnumi- meile on tähtis iga inimene. Kõik väikesed lapsed on rohkem sarnased, kui erinevad ning meie töötajate ja vanemate abiga saavad kõik lapsed jõudsalt edasi areneda.

Erivajadusega lapsega tehtava töö peaesmärk: laps saab aluse elamaks täisväärtuslikku elu

hoolimata erivajadusest.

Kõnehäired

Kõneharjutused on õpetajate juhendamisel pidevalt kasutuses. Lasteaias on olemas sellekohane kirjandus.

Üks kord aastas kontrollib logopeed lasteaias vanemaid (alates 4.ndast eluaastast) lapsi ning vajadusel annab soovitusi ja suunamised spetsialistide poole pöördumiseks. Töötajad on eeskujuks õige keelekasutusega ja tarvitab lihtsaid lauseid. Rääkimise kõrval kasutatakse pilte või esemeid.

Lapsed, kelle koolikohustus on edasi lükatud

Lastel, kelle koolikohustus on edasi lükatud, on individuaalsed õppeplaanid. Õpetaja annab lapsevanemale tagasiside tema lapse arengust ning koos leitakse edasine sobilik õppevorm.

Üliaktiivsed lapsed

Üliaktiivsed lapsed, on lapsed, kes on väga aktiivsed ja tublid, aga vajavad suuremat tähelepanu oma aktiivsuse rakendamiseks. Koostöös lapsevanemaga selgitatakse välja aktiivsuse põhjus. Lapse puhul kasutatakse individuaalse lähenemise printsiipi: teda suunatakse pidevalt rahulikule tegevusele ja talle antakse rahulikke ja mõtlemist nõudvaid mängu. Töötajad pöörab lapsele palju individuaalset tähelepanu ja vajadusel annab lapsevanemale soovitusi pöörduda eripedagoogi poole.

Andekad lapsed

Süvendatud tegelemine andekate lastega. Suunamine huvipakkuvatele ja arendavatele tegevustele. Lastevanemate nõustamine ning lapse suunamine ringitegevustesse väljaspool lasteaeda.

Vasakukäelised lapsed

Õpetaja selgitab välja millist kätt lapse enam eelistab kasutada. Laps paigutatakse laua äärde istuma nii, et söömisel ja muudel tegevustel ei segaks lapsed üksteist.

Muukeelne laps

Eesmärk on äratada huvi eesti keele vastu, õpetada eesti keele sõnu ja väljendeid, julgustada õpituid sõnu ja fraase kasutama, kujundada valmidust eesti keeles suhtlemiseks, kaasata lapsevanemaid süvendades arusaamist toetada lapse eesti keele õpinguid. Keeleõppe kõige esimene põhimõte on teha alati koostööd lapsevanemaga. Oluline on selgitada välja lapsevanema ootused, soovid ja mured seoses lapse tulemisega lasteaeda. Selgitada välja lapse kodused kasvatuspõhimõtted ja traditsioonid. Keele omandamise parim viis on aktiivne suhtlemine, see aktiveerib ka lasteaias omandatud passiivse sõnavara kasutamist. Suunata lapsevanemaid rääkima lapsega kodus nii palju kui võimalik eesti keelt. Soovitada lastevanematel lugeda ette eestikeelseid raamatuid, kuulata eestikeelseid lastelaule ja lugusid. Eesti keele õppimise edu rajaneb oluliselt emakeele oskuse kasvul, seepärast soovitame

lastevanematel intensiivselt tegeleda lapse arendamisega ka tema emakeeles. Eesti keelt õpetades tuleb toetuda sellele, mis emakeeles juba on omandatud. Keele õpetamine saab alguse tegelikus suhtluses. Õppetegevused valitakse vastavalt lapse eale, need peavad pakkuma rõõmu, põnevust ja kindlustunnet.

VII Koostöö

Täiskasvanu on last ümbritseva keskkonna osa. Hea koostöö lapsevanemaga on aluseks lapse kohanemisele lasteaias ning turvatunde tekkimisele lasteaias viibides. Tähtis on teha koostööd kõikide pereliikmetega, kes on lastega lähedastes suhetes. Lasteaed toetab, nõustab ja abistab lapsevanemat lapse arendamisel, kasvatamisel, ja õpetamisel. Lapsevanemad osalevad aktiivselt näituste korraldamisel, väljasõitudel, ühisüritustel ja laste pidudel.

Oluline on igapäevane vahetu suhtlemine õpetaja ja lapsevanema vahel. Võimalused suhtlemiseks ja info vahetamiseks kohandatakse vastavalt perekonna vajadustele ja eelistustele. Lasteaias toimuvatest sündmustest ja üritustest saab lapsevanem kõige esimese info otse rühma personalilt. Teavet saab lapsevanem ka rühma garderoobis olevalt stendilt ja veebipäevikust.

Kaks korda aastas toimuvad lapsevanemate koosolekud. Igal õppeaastal toimub arenguvestlus iga lapse vanematega individuaalselt, kus lapsevanem saab teavet oma lapse edusammude kohta. Uuritakse lastevanemate ootusi ja rahulolu lasteaias tegevusega (ankeetküsitlus). Lastevanematel on võimalus teha ettepanekuid, väljendada oma ootusi.

Teised huvigrupid:

Rakvere vald

Ümberkaudsed vallad ja Rakvere linn

Rakvere linna lasteaiad

osalemine õppepäevadel ja konverentsil.

toimub aruandlus ja koostöö

osalemine koolitustel

ilmuvad artiklid kohalikus ajalehes lasteaias ürituste kohta

VIII Lapse arengu hindamise põhimõtted

Iga lapse jaoks on arengumapp, kuhu kogutakse materjalid lapse lasteaias viibimise aja lõpuni. Lapse lasteaiast lahkumisel antakse arengumapp lapsevanemale.

Arengumappi pannakse:

- Arenguhindamise tabelid (vt lisa 1,2,3):

Kuue-, seitsmeaastaste laste arengu hindamise tabeli täidavad lasteaias töötajad kaks korda aasta: september/oktoober ja veebruar/märts.

Kahe-kuni viieaastaste laste arengu hindamise tabeli täidavad lasteaia töötajad üks kord aastas märtsi kuus.

Arenguestluste kokkuvõttes kord aastas vesteldakse lapse arengust. Tunnustatakse toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi lähtuvalt lapsest endast.

IX Eeldatavad üldoskused

Üldoskused

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;

- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mänge ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

X Valdcondade õppe- ja kasvatustegevuse sisu

Õppe- ja kasvatustegevuse sisu on esitatud kuues põhivaldkonnas: *Keel ja kõne, Matemaatika, Kunst, Muusika, Liikumine. Mina ja keskkond* on läbiv valdkond kõikides teistes tegevustes.

MINA JA KESKKOND

Eesmärk on, et laps

mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;

saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;

väärtustab nii eesti (kui ka oma rahvuse) kultuuritraditsioone;

väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;

väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;

märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Mina ja keskkond liidab keskkondi milles laps viibib, mis mõjutavad tema arengut ning millest terviklik arusaam aitab tal toime tulla edaspidises elus.

Sotsiaalne keskkond:

Mina ja minu kodu:

nimi, laps, poiss, tüdruk;

lapsepõlv, sünnipäev, kasvamine, lapse õigused;

perekond ja sugulased: ema, isa, õde, vend, vanavanemad; erinevad põlvkonnad, eluviisid ja kombed;

inimese eluring: sünd, surm, noored, vanad, lapsed, täiskasvanud;

kodu ja kodukoht: Rakvere vald, kodutänav, kodumaja, koduõu, kodused tegevused, kodutee ja liiklemine;

Rakvere: Rakvere Teater, Rakvere Vallimägi, Rakvere Rahvaaed, tammik;

lasteaed: nimi, asukoht, lapsed, lasteaia töötajad, suhted, sõber, mäng, õppimine, mänguasjad.

Tähtpäevad ja pühad:

tarkusepäev, sügise sünnipäev, hingedepäev, isadepäev, mardi- ja kadripäev, advendiaeg,

jõulud, kolmekuningapäev, sõbrapäev, vastlapäev, Eesti Vabariigi sünnipäev, teatrikuu, naljapäev, kevadpühad, emadepäev, liikumispidu, lõpupeod, Rakvere linna päevad, jaanipäev.

Kool:

õpilased, õpetajad, õppimine, õppevahendid

Täiskasvanute tegevused kodus ja tööl:

postkontor, kauplus, päästeamet, turg, arstikabinet, juuksur, autokauplus, lastevanemate töökohtadega tutvumine;

elukutsed, töö: vastutus ja kohustused, tasu, raha.

Kodumaa:

rahvus ja emakeel, rahvushümn, -lipp, -lill, -lind ja -kivi;

eestlaste rahvatraditsioonid ja – kombed: tavade järgimine lastele mõistetaval viisil aitab süvendada rahvustunnet, tajuda minevikku, mõista olevikku ja mõelda tulevikule.

Teised maad ja rahvad:

lähemad naabrid, nende enamkasutatavad nimed, tavad, lapsed mujal maailmas.

Looduskeskkond:

inimene ja loodus: loodushoid, looduskaitse, säästlikkus looduses;

aastaajad: nende vaheldumine, muutused taime- ja loomariigis, inimeste riietus, tööd aias ja põllul, laste mängud ja lõbustused eri aastaegadel;

ilmastikumuutused: öö ja päeva vaheldumine, tuul, sademed, temperatuuri muutumine;

loomad ja linnud: kodu- ja metsloomad ning – linnud, põhja- ja lõunamaa loomad ning linnud,

öö- ja päevaloomad ning – linnud, kalad, kahepaiksed, putukad ja roomajad: nende käitumine eri aastaegadel, väliskuju, värvus, toitumine, pesa ehitamine, järglaste kasv ja areng;

taimed: taimede areng seemnete idanemisest viljade valmimiseni, erinevad kasvukohad, valguse- ja varjutaimed, põhja- ja lõunamaa taimed, puu- ja juurviljad jm., niidu- ja metsataimed (seened);

valguse, soojuse, vee ja toitainete tähtsus taimede ja loomade elus;

aeg: varem-hiljem, eile-täna-homme, õhtu-hommik, päev ja öö, päev, nädal, kuu, aasta, nädalapäevad, kellaeg.

Tehiskeskkond:

masinad ja seadmed – keerukad ja lihtsad, abilised ja ohuallikad, liiklusvahendid ja nende turvalisus, valgusfoor, tehiskeskkond ja looduskeskkond, jäätmed;

liiklemine jalakäijana, kodutee.

KEEL JA KÕNE

Eesmärk on, et laps

1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;

- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Ülesanded:

kujundada oskust tulla toime igapäevasuhtluses kaasvestlejana, kuulajana, algatajana;
äratada huvi lugemise- kirjutamise vastu, kujundada lugemise- kirjutamise alusoskused;
rikastada laste tundemaailma ja pakkuda positiivseid elamusi lastekirjanduse ja muude eakohaste tekstide abil;

julgustada last ennast väljendama, esinema;

toetada ja suunata last kõnes õige häälduse, õigete grammatiliste vormide ja lauseehituse kujunemisel.

Keelt ja kõnet arendatakse kõikides tegevustes. Igas tegevuses on kõnearenduslik osa: lapse kõne arengule vastavate lausemallide kasutamisel harjutatakse teemakohaseid sõnu erinevates muutevormides, harjutatakse õiget hääldamist. Õppemängudes harjutatakse ka selge diktsiooniga grammatiliselt õiget kõnet, rakendub loomulik huvi sõnadega mängimise vastu.

Grammatilised vormid omandatakse lauses. Spetsiaalseid mängu grammatiliste vormide harjutamiseks kasutatakse alates kolmandast eluaastast. Grammatiliste vormide tähenduse mõistmine ja nende kasutamine õppemängudes, küsimustele vastates: kõrvutatakse ainsuse omastavat ja osastavat, ainsuse nimetavat ja mitmuse nimetavat (ka sõnaühendis, nt *must lind* – *mustad linnud*); harjutatakse kasutama sise- ja väliskohakäändeid (*paneb lauale, ämbrisse; elab maal, metsas; on aknal, liivakastis; võtab ämbrist, seinalt*); oleviku ja lihtmineviku 1. ja 3. pööret (*söön, sööb; sõin, sõi*); kindlat ja käskivat kõneviisi (*Mart loeb; palun loe*) ning umbisikulist tegumoodi (*loetakse, toodi*; täis- ja osasihitist (*ava aken – ema avab akna*), võrreldakse omadussõnu (*suur – suurem; halb – halvem*). Tegusõnu kasutatakse kõikides pööretes.

Hääldamine. Lapsega suhtlemine. Keele- ja huultemängud, silbimängud; mängituslaulud, häälikumängud. Last ergutatakse harjutusi matkima, neis aktiivselt osalema. Diktsiooniharjutused, välteharjutused. Keeruliste (ka mitmesilbiliste) sõnade hääldamine.

Sõnavara. Sõnavara laiendamine: tegevuste, esemete, nähtuste, nende omaduste nimetamine. Sõnamängud. Sõnade moodustamine analoogia alusel: liitmine ja tuletamine. Sõnade tähenduse täpsustamine. Sõnavara kasutamisele üles ehitatud mängud: antonüümid ja sünonüümid ja üldmõisted (nt lind – pääsuke, kuldnokk jne).

Kuulamine ja kõnelemine. Täiskasvanu kõne kuulamine ja mõistmine. Täiskasvanu loetud ja helikandjalt kuuludud teksti mõistmine. Soovide väljendamine. Teiste ja enda tegevuse kommenteerimiselt mitmelauselise vastuse ja dialoogini.

Jutustamine olu- ja saripildi abil, sündmusest või vahetust praktilisest tegevusest (abiks

suunavad küsimused). Esemete, olendite ja nähtuste kirjeldamine. Lavastusmängud. Ümberjutustused. Jutule puuduva lõpu, alguse ja pealkirja mõtlemine (jutukeste täiendamine ja korrigeerimine).

Ettevalmistus lugemiseks ja kirjutamiseks.

Lugema kirjutama õppimine algab raamatuga tutvumisest. Väga tähtis on lastele ettelugemine, oluline on loetava žanri mitmekesisus.

Lause eristamine tekstis. Lausest sõnade leidmine.

Tähtede õppimine.

Sõnades häälikute eristamine ja nende järjekorra määramine. Sõnade võrdlemine häälikkoostise alusel: lühikeste ja pikkade häälikute eristamine kuulmise teel täiskasvanu võrdleva hääldamise alusel ja järelehääldamine (tigu – tikku).

Häälikute võrdlemine kõlavuse (häälikurühma kuuluvuse) alusel. Sõnade kokkulugemine.

Loetud sõna kontrollimine tähenduse järgi:

Suurtähtede (joonistähed) ja numbrite kirjutamine (koos vajalike eelharjutustega).

Kirjatehnilised harjutused erinevate vahenditega (kriit, pliiats jm).

MATEMAATIKA

Eesmärk on, et laps

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid; tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Ülesanded:

kujundada ja/või korrastada esemete maailm, et laps suudaks selles orienteeruda, mõista ja kasutada olulisemaid ajalisi-ruumilisi seoseid ning sooritada igapäevatoiminguid; luua kujutlused arvudest, suurustest, kujunditest.

Arvud.

Arvude 1 – 12 rida.

Järjestusseosed arvude real: suurem, väiksem, kõige väiksem, eelneb, järgneb, vahetult eelneb, vahetult järgneb, vahel.

Arvu tekkimine ja tema asukoha määramine arvude reas.

Sõnade *üks*, *mõni* ja *kõik* kasutamine esemete arvu kirjeldamisel.

Numbrid, numbrite kirjutamine.

Esemete asukohta määratakse järgarvude abil.

Seosed *ühe võrra suurem* ja *ühe võrra väiksem*. Sõnade *pluss* (*liita*), *miinus* (*lahutada*) ja *on* kasutuselevõtmine. Liitmine ja lahutamine 10 piires.

Kõiges selles toetatakse loendamisele, järjestamisele ja tegevustele hulkadega: arv on loendamise tulemus, liitmine on osahulkade ühendamine, lahutamine koguhulgast osahulga eemaldamine, seosed arvude hulgas on järjestus- või samasusseosed.

Suurused on tihedalt seotud mõõtmistega, lapse jaoks ongi see mõõtmise tulemus. Õpitakse mõõdta:

pikkust (laiust, kõrgust) - kokkulepitud mõõduga; tutvustatakse mõisteid sentimeeter, meeter, kilomeeter;

massi – gramm, kilogramm ja kokkulepitud mõõt;

väärtust – rahaühikud (sent, kroon)

aega – eile, täna, homme ja nende seost nädalapäevadega; tund, ööpäev, nädal, kuu ja aasta; ajamõõtmine kella abil pool - ja täistundides;

kiirust.

Suurusteõpetusega haakub tihedalt tekstülesannete (matemaatiliste jutukeste) koostamine.

Esemed.

Esemete ja nähtuste järjestamine. Sõnade *suurem*, *väiksem*, *pikem*, *lühem*, *laiem*, *kitsam*, *kõrgem*, *madalam*, *paksem*, *õhem*; *ees*, *taga*, *ülal*, *all*, *keskel*, *äärel*, *paremal*, *vasakul*; *varem*, *hiljem*, *vanem*, *noorem*, *eile*, *täna*, *homme*, *hommik*, *päev*, *õhtu*, *öö*, *kiiresti* ja *aeglaselt* kasutamine.

Ühised tunnused. Esemete ja nähtuste rühmitamine. Sõnade *ühesuured* (sama suured), *ühepikkused* (sama pikad), *ühelaiused* (sama laiad), *ühekõrgused* (sama kõrged), *ühepaksused* (sama paksud), *samaaegselt* (samal ajal), *ühevanused* (sama vanad) ja *sama kiirusega* kasutamine. Samasusseoste kasutamine orienteerumisel ruumis ja ajas.

Esemete kuuluvus ja mittekuuluvus hulka, selle sõnastamine. Esemete rühmitamine kahe (kolme) tunnuse alusel. Kuni kolme eseme järjestamine. Sõnade *kõige suurem*, *kõige väiksem*, *kõige pikem*, *kõige lühem*, *kõige laiem*, *kõige kitsam*, *kõige kõrgem*, *kõige madalam*, *kõige paksem*, *kõige õhem*, *kõige vanem*, *kõige noorem*, *kõige kiirem*, *kõige aeglasem* kasutamine.

Esemete võrdlemine. Samaväärse hulga moodustamine üks-ühese vastavuse seose alusel.

Hulkade võrdlemine. Sõnade *sama palju* (*ühepalju*, *võrdselt*), *rohkem* ja *vähem* kasutamine.

Hulga täiendamine, hulkade ühendamine ja hulgast osa eemaldamine. Hulga ja selle osa võrdlemine. Hulga püsimine ja hulkade samaväärsuse säilitamine. Terviku ja tema osa võrdlemine.

Esemete arvu kindlaksmääramine pilguga haaramise (kuni neljast elemendist koosnevad

hulgad) ja loendamise teel.

Tegelikkuse modelleerimine mängude, konstrueerimise, mudelite valmistamise kaudu.

Tekstülesannete (matemaatiliste jutukeste) koostamine kahe etteantud hulga järgi.

Kehad ja kujundid.

Kuup, kera ja nelitahukas; ring, ruut, kolmnurk ja ristkülik.

Kehade ja kujundite leidmine ümbrusest, mänguasjadelt ja piltidelt ning etteantud kujundite nimetamine.

Tasapinnaliste kujundite joonistamine ja värvimine, kehade meisterdamine paberist, papist, liivast vms., konstrueerimine.

KUNST

Eesmärk on, et laps

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpituid voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Ülesanded:

kujundada vaatlusoskust;

rikastada fantaasiat, kujundada ilumeelt;

ergutada loovat mõtlemist ja eneseväljendust, toetada algatusvõimet;

arendada silma ja käe koostööd;

tutvustada rahvakunsti;

pakkuda kunstielamusi.

Kunstikasvatus on tihedalt seotud kodu ja loodusega. Looduses arenevad värvi-, vormi- ja helitaju. Valguse-varju mäng, looduse rütmid annavad ainet mõtlemiseks ja eneseväljenduseks.

Õppetegevuse kasutatavad kunstivahendid on mitmekesised ja eakohased.

Kohataju ja ruumiline mõtlemine. kolmemõõtmeline ruum. Mõisted ees-taga, üleval-all, lähedal-kaugel jt. Mõistete konkretiseerimine voolimisel, meisterdamisel, joonistamisel, maalimisel, liikumisel tuttavas ja võõras ümbruses.

Vormitaju. Esemete kompimine, nende vormi, raskuse, pinnaomaduste, lõhna tajumine enne voolimist, joonistamist või meisterdamist ja nende tegevuste käigus.

Värvitaju. Värvusmaailm kui emotsioonide kujundaja. Värvid looduses. Esemete kaunistamine. Värvide kooskõla rahvakunstis.

Materjalitaju. Liiv, vesi, puit, lumi, käbid, kastanid, tammetõrud, nakiplast, plastiliin, papp, paber, tainas, seemned, jääkmaterjalid jm. Materjalide erinevad omadused: sile-kare, kõva-pehme, külm-soe, kuiv-märg. Eri materjalide traditsiooniline ja loov kasutamine. Hoidev suhtumine loodusesse. Materjalide säästlik kasutamine.

Töövahendid. Töövahendite tundmine ja käsitlemine.

pliiats, kriit, värvipliiats, viltpliiats, söepliiats;
pintsel, voolimispuhk, naaskel, heegelnõel, nõel, käärid;
guašš, akvarell, näpuvärvid jne

Tehnilised vahendid: televisioon, video, fotokunst, arvuti.

MUUSIKA

Eesmärk on, et laps

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Ülesanded:

kujundada positiivne suhtumine muusikalisse tegevusse,

rikastada laste tundeelu muusikaalamuste kaudu ning arendada muusikalist maitset;

õpetada kuulama muusikat, laulma, mängima lastepillidel, liikuma ja tantsima muusika või laulu saatel (rütmitaju);

julgustada lapsi end muusika toel ja musitseerides vabalt ja loovalt väljendama;

arendada kollektiivse ja individuaalse musitseerimise ning esinemise oskust.

Muusikaliste tegevuste planeerimisel jälgitakse pühi ja tähtpäevi, muusika- ja kultuurielu sündmusi ning rühmade tegevuskavasid. Toetatakse rahvakalendri, mille tavade järgimine lastele mõistetaval viisil aitab süvendada rahvustunnet, tajuda minevikku, mõista olevikku ja mõelda tulevikule.

Laulu ja muusika abil õpetatakse väljendama oma tundeid vanemate, kodu, pereliikmete, sõprade ja kodumaa vastu; tajuma erinevaid meeleolusid; tundma muusikatradsioone, rahvalaule, -pille, -pillilugusid ja -tantse; hindama muusikat ja selle loojaid ning esitajaid.

Tutvumine helimaailmaga. Mitmesuguste helide kuulamine, matkimine, väljendamine liigutuste ja sümbolitega. Hääletämbri mängud ja ülesanded. Mõisted: õrn, mahe, terav, kähe. Kõrged ja madalad helid.

Muusika kuulamine. Miimiline, laululine ja tantsuline eneseväljendus. Väljendid: kurb-rõõmus, vali-vaikne, kiire-aeglane, pikk-lühike, tugev-nõrk, üks-mitu, sirge-looklev, tõusev-laskuv, paigalseisev-liikuv.

Hääleparaadi ja diktsiooni ettevalmistamine. Emotsionaalse väljendusoskuse arendamine eriilmeliste lauludega: kooslaulmine, laulumängud, muusikalised mängud, pillisaated.

Rütmitaju arendamine. Liikumine kindlas ja selges muusikalises rütmis. Erineva tempo ja rütmi tunnetamine ning väljendamine muusikaga kooskõlastatud liikumises.

LIIKUMINE

Eesmärk on, et laps

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Ülesanded:

tugevdada lapse füüsilist ja vaimset tervist, ergutada psühhomotoorset, sotsiaalset ja tunnetuslikku arengut;

äratada huvi aktiivse liikumise ja sportimise, spordi kui kultuurinähtuse vastu;

omandada teadmisi-oskusi liikumisest ning liikumisohutusest.

Liikumisõpetus on seotud muu õppe- ja kasvatustegevusega.

Põhiliikumised. Kõndimine, jooksmine, hüppamine, hüplemine, ronimine, roomamine, veeremine (ülessirutatult), nende mitmesugused variandid ja kombinatsioonid, sooritamine erinevates tingimustes ja lülitamine liikumismängudesse jne. Tähelepanu õigele kehahoiule istumisel, seismisel, liikumisel; õiget rühti kindlustavate lihusrühmade tugevdamisele.

Põhiliigutused-asendid. Seismine, istumine, lamangud (selili, kõhuli, külili); jäsemete ja/või kere tõstmine, langetamine, kõverdamine, sirutamine, painutamine, kallutamine, pööramine, ringitamine, vetrumine, vibutamine jms.

Vahendite käsitlemine. Viskamine, heitmine, veeretamine, püüdmine, vedamine, kandmine, lükkamine, löömine käe ja jalaga jms.

Sportmängud. Jalgpall, korvpall, võrkpall, sulgpall, hoki, rahvaste pall.

Sportlik-rakenduslikud liikumisviisid. Sõitmine jalg- ja tõukerattaga, hüplemine hoonööri ja hüpitsaga; liikumine suuskadel.

Liikumise- ja liiklemisohutus. Õpitakse, kus ja kuidas liikuda-mängida; kuidas käituda tänaval, kelgumäel, veekogu ääres, metsas ja mujal; mida teha enda või kaaslase ohtu sattumisel.

XI Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED KAHE-KOLMEEAASTASTEL.

VALDKOND: KEEL JA KÕNE

SUHTLEMINE

Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.

GRAMMATIKA

Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue p.o Mikk tahab õue minna). Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3 pööre). Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti-objekti suhe (issi anna pall).

SÕNAVARA

Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii). Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

HÄÄLDAMINE

Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid.

KIRJALIK KÕNE

Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

VALDKOND: MATEMAATIKA

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi. Rühmitab kuni viit eset kuju järgi näit. ringpall, ruut, kolmnurk, ovaal, ristkülik-tellis. Rühmitab ligilähedasi vorme: ring-ovaal; ruutristkülik. Rühmitab esemete lähedasemaid suurusid: suur, keskmine, väike. Rühmitab värvuse järgi. Leiab erinevate esemete hulgast üks ja palju. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel.

Asetab esemeid vastava värvusega alusele, toppimislauale. Paigutab geomeetrilisi kujundeid erinevatesse avadesse: ring, ruut, kolmnurk, ovaal, ristkülik-tellis. Rühmitab omaduste poolest oluliselt erinevaid esemeid, hiljem omadustelt lähedasi. Eristab kompimise-veeretamisega ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu. Oskab valida esemeid kahe omaduse põhjal: ümmargune-kandiline, pehme-kõva jne. Rühmitab esemeid värvi, suuruse või vormi põhjal: valik kolmest kuni neljast omadusest. Arvestab eseme suurust, värvust ja vormi omadusi kujutavates ja konstrueerimistegevustes. Oskab kasutada esemete ja nähtuste erinevaid omadusi. Kasutab ümbruse kirjeldamisel sõnu üks ja kaks.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

Näeb ja leiab esemetes erinevusi: suur ja väike - eristab esemeid vastavalt näidisele või sõnalisele korraldusele: suur-väike; samasugune, teistsugune.

ORIENTEERUMINE AJAS

Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust: inimeste tegevus, pimeduse ja valguse kontrast, piltide vaatamine ning matkib tegevusi mängu.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees –taga. Oskab kujutada lihtsaid esemeid mosaiikmängudes. Paneb kokku neljaosalisi ühepoolseid kokkupandavaid pilte. Paneb kokku kahe-kolme osalisi kahepoolseid kokkupandavaid pilte.

KONSTRUEERIMINE

Ehitab erineva ehitusmaterjaliga: kuubid, risttahukad, tellised, plaadid. Näidistemaatika: tee, rong, aed, torn, redel; mööbel -tool, laud, diivan, voodi; maja, värav, sild. Kasutab ehitisi mängus koos teiste mänguasjadega -nukud, autod, loomad. Asetab pärast mängu ehitusdetailid korralikult omale kohale.

VALDKOND: MINA JA KESKKOND

TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus - ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.

Sotsiaalsete rollide tajumine - osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib). Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).

TERVISLIK ELUVIIS

Hügieen - peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.

Hammaste tervis - osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapasta).

Tervislik toitumine - osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

Inimkeha tundmine - osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.

TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine - osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

Reeglite tundmine – täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikselt häälega).

Turvalisusnõuete tundmine - osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakuse reeglite järgimine – täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab). Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).

Sõpruse väärtustamine - osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.

KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine – nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.

Rahvuskultuuri tundmine - leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.

Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).

TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened - leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.

Kodu- ja metsloomad – nimetab tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).

Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.

ELUKESKKOND

Valguse, soojuste, vee, õhu tähtsus - osutab küsimisel veele, lumele.

Maavarad - osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.

Elukooslused mets, soo, raba, niit - osutab küsimisel puule, lillele, murule

INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses - osutab küsimisel Päikesele. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sadu, tuule puhumist).

Tööd looduses - teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).

Loodushoid – viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

VALDKOND: KUNST

Voolimine - lapsed tutvuvad voolimismaterjaliga -soolataigen /voolimisvaha. Lapsed oskavad voolimismassist tükikesi näpistada ja neid muljuda. Lapsed oskavad muuta voolimismassi kuju sellega vabalt mängides. Lapsed oskavad vajutada sõrmejälgi voolimismassile. Lapsed oskavad peopesade vahel ümarvormi veeretada (ringikujuliselt). Lapsed tutvuvad voolimisvahendite kasutamisega. Lapsed oskavad pigistada peopesade vahel pikliku kujundit. Lapsed oskavad pikliku kujundit rõngaks keerata. Lapsed oskavad ümarvormi lapikuks vajutada. Lapsed oskavad ümarvorme üksteise peale asetada. Lapsed oskavad voolida erineva suuruse ja värviga ümarvorme. Lapsed oskavad voolida erineva pikkuse ja värviga piklike vorme. Lapsed oskavad erinevaid lühikesi ja piklikke vorme ühendada. Lapsed oskavad (õues) labidaga kaevata. Lapsed oskavad liivast ja veest meisterdada erinevaid vorme. Lapsed oskavad paigutada valmis vormile lisadetaile.

Joonistamine - lapsed tutvuvad joonistamisvahenditega (pliiats, kriit, paber). Lapsed oskavad teha pliiatsijälgi paberile. Lapsed oskavad joonistada ringjaid jooni. Lapsed oskavad tõmmata vertikaal- ja horisontaaljooni läbisegi. Lapsed oskavad ühendada kinnisvorme. Lapsed oskavad kasutada puuoksakesi mulla/liiva peale joonistamiseks.

Maalimine - lapsed tunnevad huvi maalimise vastu, tutvudes näpuvärvidega. Lapsed oskavad segada kahte erinevat materjali kokku (jahupudru ja näpuvärv). Lapsed oskavad tõmmata näppudega jooni. Lapsed oskavad vajutada paberile sõrme, käe-ja jalajälgi. Lapsed oskavad tõmmata vertikaal- ja horisontaaljooni läbisegi. Lapsed oskavad pintsliga otsaga vajutada jälgi alusmaterjali peale. Lapsed oskavad kasutada paberi katmiseks maalirullikes. Lapsed oskavad tõmmata lainelist joont. Lapsed oskavad kasutada templeid jälgede tegemisel. Lapsed oskavad tõmmata katkendlikku horisontaaljoont. Lapsed oskavad pintslit õigesti käes hoida.

Meisterdamine ja klepetöö - lapsed tutvuvad tärgliseguga seda katsudes ja pulgakestega segades. Oskavad kortsutada paberit ja suruda see liimiga kaetud pinna peale. Lapsed oskavad kortsutada paberist ümmarguse kera. Lapsed oskavad rebida erineva suurusega paberiribasid. Lapsed oskavad katta aluspinna ühtlaselt liimisegu ja loovmaterjaliga. Lapsed oskavad meisterda õues leiduva looduslikku materjaliga erinevaid ehitisi.

VALDKOND: LIIKUMINE

LIKUMISTEADMISED

Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

PÕHILIIKUMISED

Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste. Kõnnib piiratud pinnal. Säilitab kõndides ja joostes sihi. Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda

LIKUMISMÄNGUD

Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.

SPORDIALAD

Võimlemine - sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. Jookseb veereva vahendi järel.

Kelgutamine - istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.

Tants ja rütmika - kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.

Vaba aeg ja loodusliikumine - mängib vabamängus iseseisvalt.

VALDKOND: MUUSIKA

LAULMINE

Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.

MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).

MUUSIKA KUULAMINE

Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.

PILLIMÄNG

Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED KOLME-NELJAAASTASTEL.

VALDKOND: KEEL JA KÕNE

SUHTLEMINE

Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). Kommenteerib enda ja/ või kaaslase tegevust 1-2 lausega. Mõistab teksti mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.

GRAMMATIKA

Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid. Kasutab kõnes õigesti enamikke käändevorme. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista!, Istu!). Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme(nt sõidab, laulavad). Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida).

SÕNAVARA

Sõnade selge ja õige hääldus. Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud. Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi. (nt Joonista, Too, Osta, Oma) Väljendab oma soove ja vajadusi lausega. Vastab dialoogis küsimustele.

HÄÄLDMAMINE

Kasutab oma kõnes tuttavaid 1- 2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. Hääldeb õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).

KIRJALIK KÕNE

Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile, ning kommenteerib pilte. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa), osutades pildile või objektile.

VALDKOND: MATEMAATIKA

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

Otsustab, kas nimetatud ese kuulub-ei kuulu moodustatud hulka. Paaride moodustamisega-üksühesesse vastavusse seadmisega saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ja võrdselt. Tunneb arvude rida 5ni ja loendab 5 piires

SUURUSED JA MÕÕTMINE

Võrdleb-järjestab kahte eset suuruse, pikkuse, laiuse, kõrguse järgi ja kasutab mõisteid suurem-väiksem - ühesuurused, pikem – lühem – ühepikkused, laiem – kitsam – ühelaiused, kõrgem – madalam – ühekõrgused. Pöörab tähelepanu ümbritsevate esemete kuuele suurustunnusele: suur, väike, pikk, lühike, kõrge, madal. Eristab esemeid suurustunnuste järgi (näitab etteõeldud suurustunnusega eset). Võrdleb-järjestab kahte eset suuruse, pikkuse, laiuse, kõrguse järgi ja kasutab mõisteid suurem-väiksem - ühesuurused, pikem – lühem – ühepikkused, laiem – kitsam – ühelaiused, kõrgem – madalam – ühekõrgused. Kasutab sõnu üks ja palju ümbruse kirjeldamisel.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

Eristab nägemise ja kompimise teel ringi teistest kujunditest. Leiab ümbrusest ringi kujulisi esemeid. Eristab nägemise ja kompimise teel kolmurka teistest kujunditest. Eristab kolmurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt. Leiab ümbritsevaid esemeid nende värvuse ja vormi järgi. Laob erineva suuruse ja värvusega ringidest kolmnurkadest mustreid ja pilte.

ORIENTEERUMINE AJAS

Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm). Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).

ORIENTEERUMINE RUUMIS

Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal – all, ees – taga (minu ees, minu taga jne). Oskab pikkusi paariviisi võrrelda.

VALDKOND: MINA JA KESKKOND

TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus - ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel. Loetleb oma õdede-vendade nimed. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.

Sotsiaalsete rollide tajumine - nimetab küsimisel oma lasteaiakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid. Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. Teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt põranda pühkimine).

TERVISLIK ELUVIIS

Hügieen - nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).

Hammaste tervis - harjab hambaid täiskasvanu abiga.

Tervislik toitumine - nimetab erinevaid toiduaineid.

Inimkeha tundmine - Nimetab erinevaid kehaosi.

TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine - osutab küsimisel autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad. Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult.

Reeglite tundmine – selgitab, milleks on igapäevaste reeglite täitminevajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).

Turvalisusnõuete tundmine - nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakureeglite järgimine – meeldetuletamisel tänab, palub. Meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti. Lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine).

Sõpruse väärtustamine – küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos).

Põhjendab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha).

KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine – osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (kool, kauplus).

Rahvuskultuuri tundmine - leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipuvärvused.

Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas vm

TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seemned - nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand,

kurk, tomat).

Kodu- ja metsloomad – nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende hääletsusi. Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt). Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba). Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane). Nimetab tuntumaid veeelanikke, nt konna ja kala. Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus). Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad).

ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus - nimetab vett, lund, jääd. Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator).

Maavarad - leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda.

Elukooslused mets, soo, raba, niit - osutab küsimisel looduses metsale.

INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses - kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab, taevas on pilved).

Tööd looduses - selgitab, kelle jaoks on akna taga pesakast.

Loodushoid – leiab loodusesse mittekuuluvat prahti (ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta).

VALDKOND: KUNST

Voolimine – lapsed tutvuvad saviga. Lapsed oskavad voolida ümarvormi. Lapsed oskavad savi peopesade vahel rullida. Lapsed oskavad kasutada liivavorme liivaga mängimisel. Lapsed oskavad kasutada voolimispulka. Lapsed oskavad ühendada 3- 4 ümarvormi. Lapsed oskavad kahte erineva pikkusega pikliku vormi üksteisega risti asetada. Lapsed oskavad ühendada kolm osa üksteise peale, arvestades osade suurusi (siseruumis kui ka õues). Lapsed oskavad voolimismaterjali ühtlaselt rullida. Lapsed oskavad kasutada voolimisvorme. Lapsed oskavad voolimismaterjali täiustada lisamaterjalidega (pärlid, nõöbid, riide/lõngajupid jne). Lapsed oskavad kerast peent osa välja pigistada.

Joonistamine - lapsed oskavad joonistada ringikujulist ümarvormi nii paberile pliiaatsitega kui ka õues mulla/liivapinnale puuoksakestega. Lapsed oskavad kriitidega joonistada nii tahvlile kui ka asfaldile. Lapsed oskavad tõmmata vertikaaljooni. Lapsed oskavad säilitada joonte vahel vahemaad. Lapsed oskavad teha spiraaljoont. Lapsed oskavad joonistada nelinurkseid kujundeid. Lapsed oskavad kasutada erinevaid värve. Lapsed oskavad kasutada teritajat. Lapsed oskavad rakendada fantaasiat. Lapsed oskavad katta paberipinna ühtlaselt ja pidada kinni piirjoontest. Lapsed oskavad püsida värvimisel etteantud piiris. Lapsed oskavad kasutada kriite asfaldi peale joonistamiseks.

Maalimine - lapsed oskavad pintslit õigesti hoida. Lapsed oskavad kasutada õigesti maalimisvahendeid. Lapsed oskavad ühtlaste pintslitõmmetega katta kogu paberipinna. Lapsed oskavad erinevaid kujundeid, jooni ja vorme kujutada. Lapsed oskavad edasi anda kindlate esemete välimust. Lapsed oskavad kasutada erinevaid värve. Lapsed oskavad pintsliga tõmmata ühest otsast peenemaid vertikaaljooni. Lapsed oskavad tõmmata järjestikuseid vertikaaljooni. Lapsed oskavad võtta paraja koguse värvi ja oskavad pintslit loputada. Lapsed oskavad kasutada erinevaid võtteid mustrite tegemisel. Lapsed oskavad katta templeid värviga jälgede tegemiseks. Lapsed oskavad edasi anda konkreetse eseme/objekt välimust. Lapsed oskavad püsida värvimisel etteantud piiris.

Meisterdamine ja kleepetöö - lapsed oskavad detaile laduda ja liimida. Lapsed oskavad võtta paraja koguse liimi. Lapsed leiavad ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi. Lapsed oskavad värve ja mustrit rütmiliselt paigutada. Lapsed oskavad detailidest terviku moodustada. Lapsed oskavad puhtalt liimida. Lapsed oskavad paberist rebida väikesi tükikesi. Lapsed oskavad korrapäraselt asetada kujundeid alusele. Lapsed oskavad meisterdada lumest ja teistest looduslikest materjalidest erinevaid vorme. Lapsed oskavad rebida paberist pikki ribasid. Lapsed oskavad laduda paberiribasid etteantud järjekorras. Lapsed oskavad meisterdada õues erinevaid kanaleid sulavee äravoolamise juhtimiseks. Lapsed oskavad rakendada loovust õues leiduva loodusliku materjaliga meisterdamisel.

VALDKOND: LIIKUMINE

LIKUMISTEADMISED

Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.

PÕHILIIKUMISED

Sooritab põhiliikumisi. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.

LIKUMISMÄNGUD

Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.

SPORDIALAD

Võimlemine - sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.

Kelgutamine - veab tühja kelku. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.

Tants ja rütmika - kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. Sooritab õpetaja

juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.

Vaba aeg ja loodusliikumine - matkab õpetaja või vanematega vabas looduses. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

VALDKOND: MUUSIKA

LAULMINE

Kuulab ja jälgib õpetaja laulu. Oskab õpetajaga kaasa laulda. Oskab õpetajale järele laulda. Huvitub laululisest tegevusest. Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).

MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine jne).

Liikumine ja tantsuliigutuste sooritamise koos paarilisega.

MUUSIKA KUULAMINE

Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha). Vaikuse ja loodushäälte kuulamine enda ümber. Tajub erinevaid rütme ja dünaamikat muusikapalal

PILLIMÄNG

Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuuldud muusikale kehapillil (plaksutab, plaksutab kaasa pulssi või rütmi). Rütmilised kajamängud. Mängib muusikat kuulates kaasa kõlapulkadel, väikesel trummil ja marakatel.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED NELJA-VIEAASTASTEL

VALDKOND: KEEL JA KÕNE

SUHTLEMINE

Algatab ise aktiivselt suhtlust. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koos-tegevuses. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti 2-3 lausega). Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud kogemusest. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause.

GRAMMATIKA

Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (nt ema ostis poest saia, leiba ja võid). Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (nt Me lähme emmega poodi ja õde tuleb ka, Siimul on sinine auto, aga minul on punane). Sidesõnad ja, aga. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid).

SÕNAVARA

Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid. Terminite sõna, lause, häälik tutvustamine. Mitu sõna lauses? Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Kasutab õigesti tegusõna lihtminevikku. Tunneb ära ja nimetab

üksikuid tähti.

HÄÄLDAMINE

Terminid - sõna, lause, häälik. Mitu sõna lauses? Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu. Oskab jutustada pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.

KIRJALIK KÕNE

Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

VALDKOND: MATEMAATIKA

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel näit. rühma poisid ja tüdrukud. Rühmitab esemeid ühiste tunnuste alusel, kasutades väljendeid sama värvi, sama kujuga, sama suured, sama laiad, sama pikad. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui. Moodustab esemetest samaväärseid hulki paaride moodustamise teel. Loendab 5piires: esemete arvu kindlaks tegemine loendamise abil; selle näitamine arvukaardiga; arvude 1 kuni 5 järjestus; esemete arv ei muutu, kui esemeid loendada erinevas järjekorras; ühe eseme lisamine- järgnev arv, ühe eseme äravõtmine- eelnev arv. Laob erineva pikkusega pulki kasvavas ja kahanevas järjekorras, kasutab mõisteid kõige pikem, kõige lühem. Tutvub arvudega 10ni. Määrab esemete asukoha järjestatud reas järgarvsõnade esimene, teine, kolmas, viimane abil. Tegutseb kokkupandavate piltide, pildikuubikute ja värviliste pulkadega.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

Mõõdab esemete pikkust, laiust ja kõrgust kokkuleppelise mõõdu: nõõrijupi, pulga, pabeririba jms abil. Saab aru mõõtmise olemusest: ühikmõõdu järjestikune paigutamine mõõdetavale esemele; mõõtmise, loendamise ja arvu seos. Järjestab esemeid kõrguse järgi, neid üksteise kõrvale asetades: kõrgem – madalam. Määrab kahe eseme järjestuse väljendite on suurem kui, on väiksem kui, ühesuurused; on pikem kui, on lühem kui, ühepikkused, on laiem kui, on kitsam kui, samad laiad abil. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

Kujundite rühmitamine värvus- ja suurustunnuste järgi. Ringidest, kolmnurkadest ja ruutudest muustrite ja piltide ladumine. Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast. Nelinurga moodustamine ühe- ja eripikkustest kõrtest; ruudu ja ristküliku eristamine. Eristab, nimetab, kasutab erinevaid

ehitusdetailide (kuubik, lühike ja pikk plaat, kaar, tellis). Tutvumine lihtsamate temaatiliste konstruktoritega: detailide rühmitamine; näidiste järgi konstrueerimine.

ORIENTEERUMINE AJAS

Tutvumine mõistetega varem, hiljem, praegu, nende mõistete seostamine laste poolt sooritatavate tegevustega. Teab ööpäeva osi hommik-päev-õhtu-öö. Kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile-täna-homme. Määrab esemete asukohta ruumis, kasutades mõisteid ees, taga, ülal, all, kõrval, vasakul, paremal. Kasutab kõnes ajamõisteid eile, täna, homme ja seostab mõisteid enda tegevusega.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga; olen tahvli ees). Esemete asukoha määramine teiste esemete suhtes. Esemete järjestamine suurustunnuste alusel. Suuruse või pikkuse järgi järjestatud esemete rida, selles kõige suurema, kõige väiksema, kõige pikema ja kõige lühema eseme näitamine. Eristab paremat ja vasakut kätt. Määrab vasakut ja paremat poolt ümbritsevate esemete suhtes sõnadega paremal ja vasakul. Kasutab ajamõisteid eile, täna, homme; seostab enda tegevusega. Otsib ruumist esemeid liikumist suunavate käskude järgi. Kirjeldab eseme asukohta teiste esemete suhtes. Oskab kasutada mõisteid kiiresti ja aeglaselt.

VALDKOND: MINA JA KESKKOND

TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus - ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed. Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.

Sotsiaalsete rollide tajumine - kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget). Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha. Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna.

TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine - nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).

Hügieen - selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema. Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi.

Hammaste tervis - peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).

Tervislik toitumine – nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine - osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused - nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).

TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine - põhjendab helkuri kandmise vajadust. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.

Reeglite tundmine – järgib kokkulepituid rühmareegleid. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.

Turvalisusnõuete tundmine - nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakureeglite järgimine – rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid. Järgib süües iseseisvalt lauakombeid

Sõpruse väärtustamine - loob lühiajalisi sõprussuhteid. Lohutab omaalgatuslikult kaaslast.

Salliv suhtumine erinevustesse - selgitab kuulnud muinasjututegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust. Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt kasv, juuksed).

KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine – nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor). Räägib oma vanavanematest. Kirjeldab oma kodu.

Rahvuskultuuri tundmine - nimetab riigi nime, kus ta elab. Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt mardi-, kadripäev ja vastlapäev.

TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seemned - kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). Eristab okaspuid lehtpuudest. Nimetab seemne osadena kübara ja jala.

Kodu- ja metsloomad – kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus). Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad). Selgitab, miks loomad karva vahetavad. Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi). Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil). Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).

ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus – küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.

Maavarad – kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld).

Elukooslused mets, soo, raba, niit - kirjeldab metsa ja niidu erinevusi.

INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses - selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt). Selgitab öö ja päeva erinevust.

Tööd looduses - selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib. Põhjustab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.

Loodushoid – põhjustab, miks visatakse praht prügikasti. Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.

Tehismaailm - nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.

VALDKOND: KUNST

Voolimine – lapsed oskavad kujutada lihtsaid esemeid, liites kokkuvajutamise teel tuttavaid vorme. Lapsed oskavad silindri otsi vormida ja siluda. Lapsed oskavad kahte osa omavahel ühendada. Lapsed oskavad ümarvormi lapikuks vajutada. Lapsed oskavad kasutada voolimispulka. Lapsed oskavad kasutada voolimisvorme. Lapsed oskavad kaevata labidaga süvendeid ja teid õues.

Joonistamine - lapsed oskavad kujutada lihtsaid tuttavaid esemeid andes edasi ligikaudse sarnasuse. Lapsed oskavad kasutada joonistamiseks viltpliiatseid. Lapsed oskavad iseloomustada oma tööd.

Maalimine - lapsed teavad, et kahe erineva värvi kasutamisel peab pintsli loputama. Lapsed oskavad tõmmata sirgjooni. Lapsed oskavad ümmargust ja ovaalset vormi paberil kujutada. Lapsed oskavad kasutada vesivärve. Lapsed oskavad tunnetada oma loovust ja ilumeelt läbi maalimise. Lapsed oskavad pritsimistehnikat. Lapsed oskavad tõmmata horisontaal ja vertikaaljooni. Lapsed oskavad kasutada kriite asfaldi peale joonistamiseks.

Kleepetöö - lapsed oskavad rütmiliselt detaile paigutada. Lapsed on püsivad oma töö lõpule viimisel. Lapsed oskavad kasutada kääre. Lapsed oskavad paberit pooleks lõigata. Lapsed oskavad kasutada erinevaid materjali oma töös. Lapsed oskavad sobitada kokku detailidest terviku.

Meisterdamine - lapsed oskavad esmaseid voltimisvõtteid. Lapsed oskavad katta etteantud pinna looduslike materjalidega kasutades fantaasiat ja loovust. Lapsed oskavad detaile õigesti paigutada ruumilisele tasapinnale (savipott, kastike, kruus jne). Lapsed oskavad arvestada kaaslastega ühistöö valmistamisel. Lapsed oskavad kasutada augurauda

VALDKOND: LIIKUMINE

LIIKUMISTEADMISED

Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid

PÕHILIIKUMISED

Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. Teeb kordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

LIKUMISMÄNGUD

Mängib 2-4 reegluga liikumismänge. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.

SPORDIALAD

Võimlemine - sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.

Kelgutamine - veab ja lükkab kelgul istuvat kaaslast.

Tants ja rütmika - sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.

Vaba aeg ja loodusliikumine - algatab iseseisvalt mängu. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

VALDKOND: MUUSIKA

LAULMINE

Laulab rühmaga samas tempos. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIKUMINE

Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõstekõnd ja – jooks, liikumine hanereas ja ringis). Osaleb laulumängudes. Sooritab õpitud tantsuliigutusi koos paarilisega.

MUUSIKA KUULAMINE

Kuulab laulu ja muusikapala. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.

PILLIMÄNG

Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. Eristab kuulates neid tämbri järgi.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VIIIE-KUUEAASTASTEL

VALDKOND: KEEL JA KÕNE

SEPTEMBER

Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid. Oskab lauset laiendada küsimuste abil. Oskab öelda mitu sõna lauses? Tutvumine tähemärkidega A ja I. Häälikute A ja I leidmine sõnas. Oskab jutustada möödunud sündmustest (nt suvest).

OKTOOBER

Sõna koosnemine häälikutest. Häälik sõna alguses, lõpus, sees. Lause laiendamine. Mitu sõna lauses? Kasutab kõnes iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt. Arg, kaval, igav). Häälik ja täht O, U, L, N.

NOVEMBER

Sõnade lahti häälimine. Mitu häälikut sõnas? Sõnade ladumine abivahendeid kasutades (nööbid, kivid vms.) Häälikud ja tähed E, M, S, R. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. Vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).

DETSEMBER

Sõnade lahtihäälimine. Täht ja häälik P, V, T. Sarnaste häälikute leidmine kahes sõnas. Lausete moodustamine. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö). Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (mida tegi kodus pühapäeval?). Oskab peast lugeda kuni neljarealist luuletust.

JAANUAR

Sõnade häälimine ja ladumine abivahendeid kasutades. Häälik ja täht Ö, B, K, Ä. Mitu häälikut sõnas? Sarnaste häälikute leidmine kolmes sõnas. Hommik, päev, õhtu, öö – kasutamine kõnes. Annab kuuldud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.

VEEBRUAR

Sõnade häälimine, ladumine abivahendeid kasutades. Mitu häälikut sõnas? Määrata antud hääliku asukoht sõnas. Häälik ja täht D, Ö, G, Ü. Moodustab vajadusel sõnu uudsete ja võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt. Nuga õuna koorimiseks – õunanuga, tikkudest maja – tikumaja). Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (punase palliga).

MÄRTS

Sõnade häälimine ja ladumine. Mitu häälikut sõnas? Hääliku pikkuste määramine sõnas. Häälik ja täht H, J, C, F. Oskab hääldada sageli kasutatavaid võõrsõnu: Fotograaf, Cilla, Celli, Celia. Sõnadest lausete moodustamine. Kiirkõne harjutused. Oskab kasutada oma kõnes tingivat kõneviisi (mängisin –mängiksin). Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega.

APRILL

Sõnade häälimine ja ladumine. Mitu häälikut sõnas? Kõikide häälikute õiges järjekorras kuulmine. Antud tähtede otsimine tekstist. Omadussõnad nimisõnade täiendajana. Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem). Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel). Loeb peast liisusalme ja 3-4 realist luuletust.

MAI

Sõnade häälimine ja ladumine. Häälik sõna alguses, lõpus, keskel. Antud tähtede otsimine tekstist. Tähtede moodustamine lõngast, kividest. Liisusalmid. Jutustamine nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest. Oskab kasutada rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.

VALDKOND: MATEMAATIKA

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. Tunneb numbrimärke. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui). Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema-väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades. Hindab kaugust silma järgi. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

ORIENTEERUMINE AJAS

Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi. Eristab mõisteid kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

ORIENTEERUMINE RUUMIS

Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all – peal, kohal, keskel, äärel, vasakul – paremal. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

VALDKOND: MINA JA KESKKOND

TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus - ütleb küsimisel oma koduse aadressi.

Sotsiaalsete rollide tajumine - nimetab lasteaiatöötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa). Nimetab oma lasteaianime. Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid. Põhjustab mängu või töökoha korrastamise vajadust. Paneb märjad riided ise kuivama. Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidenagi või – kapp, töökarp).

TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine - selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. Selgitab, et suitsetamine sh passiivne suitsetamine (viibimine tubakasuitsuses keskkonnas) ja alkoholi

tarvitamine kahjustavad tervist.

Hügieen - selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).

Hammaste tervis - selgitab, miks tekivad hambaaugud. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).

Tervislik toitumine – nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puuja köögiviljad, piimatooted, lihakala- muna, toidurasvad).

Inimkeha tundmine - selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused - märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, kurbus, üllatus, viha, rõõm). Kuulab lühiajaliselt kaaslast.

TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine - selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal. Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee. Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluiskeudega sõites peab kandma kiivrit. Selgitab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.

Reeglite tundmine – kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus. Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.

Turvalisusnõuete tundmine - selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna. Kasutab terariistu ohutult. Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakusreeglite järgimine – põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.

Sõpruse väärtustamine - nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. Abistab vajadusel nõrgemat.

Salliv suhtumine erinevustesse - selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale. Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).

KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine – kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid). Kirjeldab, mida on koduvalla/-linna lipul kujutatud.

Rahvuskultuuri tundmine - selgitab, millal lipud heisatakse ja hümnid lauldakse. Põhjendab, miks riietatakse mardi- ja kadriseandiks.

TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seemned - nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd). Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (nt kukeseen, pilvik,

kärbseseen). Nimetab lilleosi (leht, vars, õis).

Kodu- ja metsloomad – nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõnamaa) seast need, kes elavad Eestis. Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk).

ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus – kirjeldab soojuse ja valguse vajalikkust inimeste, taimede ja loomade kasvamiseks. Kirjeldab puhast vett. Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisrõngas).

Maavarad – kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.

Elukooslused mets, soo, raba, niit - kirjeldab sood ja raba.

INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses - nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne. Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt). Nimetab aastaaegu ja iseloomustab erinevaid neid 1-2 tunnusega.

Tööd looduses - kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel.

Loodushoid – selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.

Tehismaailm - selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (nt mobiiltelefon).

VALDKOND: KUNST

Voolimine – laps oskab vaadeldavat eset/pilti voolida vormina. Lapsed oskavad voolida piklikku ümarvormi. Lapsed oskavad erineva kujuga esemeid voolida kasutades selleks fantaasiat (siseruumides kui ka õues). Lapsed oskavad voolimispuulgaga voolingu pinda rütmiliselt kaunistada. Lapsed oskavad ümarvormist detaile välja venitada. Lapsed oskavad pikliku vormi rõngaks keerata. Lapsed oskavad kasutada voolimisvorme. Lapsed oskavad ühendada erinevad osad tervikuks.

Joonistamine - lapsed oskavad edasi anda tuttava eseme/objekti välimust. Lapsed oskavad mustreid joonistada. Lapsed oskavad väljendada erinevaid tundeid läbi joonistamise ja muusika kuulamise.

Maalimine - lapsed oskavad edasi anda tuttava eseme/objekti välimust. Lapsed oskavad ühele ja samale alusele maalida erinevate värvidega säilitades värvide puhtuse. Lapsed oskavad maalida autoportreed, kasutades abivahendina peeglit.

Kleepetöö - lapsed oskavad välja lõigata ringikujulist kujundit. Lapsed oskavad kääre õigesti kasutada. Lapsed oskavad rebida paberist kujundeid. Lapsed oskavad iseseisvalt valikuid

teha- valides teema ja vahendid. Lapsed oskavad deitaile õigesti paigutada.

Meisterdamine - lapsed oskavad kasutada naasklit. Lapsed oskavad kasutada looduslikke ja tehismaterjale töö valmistamisel (kastanimunad, tammetõrud, lõng, tikud jne). Lapsed oskavad lihtsamaid voltimisvõtteid. Lapsed on püsivad oma töö valmimisel. Lapsed oskavad kujundada ruumilist pilti.

VALDKOND: LIIKUMINE

LIKUMISTEADMISED

Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.

PÕHILIIKUMISED

Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. Teeb harjutusi väikevahendiga. Käsitseb väikevahendeid aktiivselt. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.

LIKUMISMÄNGUD

Mängib kollektiivseid võistlusemänge. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.

SPORDIALAD

Võimlemine - teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.

Kelgutamine - veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. Kelgutab mäest alla täites eriülesandeid.

Tants ja rütmika - jäljendab liikumisega erinevaid rytme. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Vaba aeg ja loodusliikumine - kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

VALDKOND: MUUSIKA

LAULMINE

Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. Esitab laule rühmaga samas tempos. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule. Püüab laulda erineva tämbriga - õrnalt, mahedalt, tugevalt.

MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.

MUUSIKA KUULAMINE

Kuulab laulu ja muusikapala huviga. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma. Tunneb ära marsi, hällilaulu ja tantsuviisi.

PILLIMÄNG

Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele. Ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED KUUE-SEITSME-AASTASTEL

VALDKOND: KEEL JA KÕNE

SEPTEMBER

Sõnade häälimine kasutades abivahendeid. Hääliku asukoha määramine (alguses, lõpus, keskel). Sõnade ladumine tähtedest. Tähenduselt võõraste sõnade õigesti hääldamine. Laps räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta.

OKTOOBER

Sõnade häälimine, ladumine liikuvasse aabitsasse. Hääliku asukoha määramine sõnas. Pikema hääliku eristamine sõnas kuulmise teel. 1-2 silbiliste sõnade veerimine. Lause jagamine sõnadeks, kasutades abivahendeid sõnade märkimiseks. Võõrhäälikute õigesti hääldamine tuttavates sõnades (fanta, šokolaad). Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini). Kujundlike väljendite selgitamine oma sõnadega (tuul ulub) ja/või enda kogemusega seotud näidete toomine. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.

NOVEMBER

Sõnade häälimine, veerimine. Sõnade ladumine tähtedest. Tähtede kirjutamine. Pikema hääliku eristamine sõnas kuulmise teel. Sõna vältestruktuuri muutmine täiskasvanu eeskujul (nt. koll – kool, linna – lina, tibu – tippu). Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu: eile, täna, homme. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti). Kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt. lugeb – loeb, lillene – lilleline). Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu – tundeid: mõtlen, arvan, julge, lahke. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps-

täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu, vöõras koht).

DETSEMBER

1-2 silbiliste sõnade veerimine ja kirjutamine. Sõnadest lausete moodustamine. Mõistab abstraktseid üldnimetusi (nt. kehaosad, tähtpäevad, transport). Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgi sõnu. Tunneb muinasjuttu kui kirjandusžanri. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). Suhtlemise püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega. Oskab peast lugeda luuletust.

JAANUAR

Sõnade veerimine. Sõnade ladumine tähtedest. Sõnade kirjutamine. Sõnadest lausete moodustamine. Jutustab pildi või kogemuse põhjal. Kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi andes edasi põhisisu ja olulised detailid. Jutustades seob lausungid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt. jookseb –lippab, sibab). Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt. kohakäänded ajasuhete väljendamiseks hommikust õhtuni). Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt. vahel, kohal, varem, hiljem, enne, pärast).

VEEBRUAR

Sõnade, lausete veerimine. Sõnade kirjutamine. Kirjutamisel märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühendita sõnade häälikustruktuuri (nt. lähen koli). Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt. koli –kollu (III v.); koli –kollu (II v.); koli-koolu (III v.); koli-koolu (II v.)). Kasutab oma kõnes õigesti osastava sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt. palju linde, konni, autosid). Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt. veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemisesmärgidest. Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi). Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline).

MÄRTS

Sõnade, lausete veerimine. Sõnade kirjutamine. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt. veereb – veeretab, sõidab – sõidutab). Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt. lilled: tulp, roos). Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid. Kasutab õigesti põimlauseid. Kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahenduslikke sõnu (poeb –pugema, siga- sead).

APRILL

Sõnade, lausete veerimine. Sõnade kirjutamine. Sõnadest lausete moodustamine. Erinevate völdetega sõnade hääldamine. Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus. Laps täiendab kuulnud teksti uue väljamöeldud infoga. Mõistab kaudseid ütlusi (nt. „Ruumis on aken lahti.“ Otsene ütlus: „Pane aken kinni!“; kaudne: „Mul on jahe.“).

MAI

Sõnade, lausete lugemine, kirjutamine. Sõnadest lausete moodustamine. Pikema hääliku eristamine sõnas. Muudab sõna vältestruktuuri. Laps arutleb tema jaoks tähtsate probleemide üle (Miks pean minema kooli?).

VALDKOND: MATEMAATIKA

HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE

Mõtestab arvude rida 12ni. Arvude 1 – 12 järjestus ja seosed arvude vahel; eelnev ja järgnev arv; eelnevad ja järgnevad arvud; antud arvude vahel olevad arvud. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+,-,=). Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.

SUURUSED JA MÕÕTMINE

Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikud kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahenditega. Kaalumise; raskuste võrdsustamine lisamise ja äravõtmise abil; kasutab mõisteid kergem kui, raskem kui, üheraskused.

GEOMEETRILISED KUJUNDID

Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk). Valmishitatud konstruktsioonide vaatlemine ja kirjeldamine, tervikust üksikute detailide eristamine. Vaba konstrueerimine.

ORIENTEERUMINE AJAS

Aastaajad ja nende järjestus. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava. Kasutab kõnes õigesti sõnu: enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem

ORIENTEERUMINE RUUMIS

Orienteerub tasapinnal (paberil). Orienteerumine tasapinnal ja ruumis; ka liikumist suunavate käskude järgi. Orienteerumismängud.

Õpitu mitmekülgne kasutamine kõikides tegevustes.

VALDKOND: MINA JA KESKKOND

TERVIKLIK MINA

Enesetuvustus - ütleb küsimisel oma pere kontakttelefoni.

Sotsiaalsete rollide tajumine - kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi. Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju - tuletõrje, haigus - arst, liiklusõnnetus - politsei). Selgitab töökäimise vajadust. Selgitab raha otstarvet. Viib ettevõetud tööd (nõude

pesemine, pliiaatsite teritamine, ümbruse korrastamine) lõpule.

TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine - selgitab, mida tähendab terve olemine. Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.

Hügieen - täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult.

Hammaste tervis - järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. Peseb hambaid iseseisvalt ja õigesti.

Tervislik toitumine – selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teraviljaga – kartul või riis või makaron ja veerand liha või kalaga).

Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast). Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.

Inimkeha tundmine - nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis-, haistmis- ning maitsmiselund). Selgitab, milline on südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused – arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega. Kirjeldab oma tundeid. Tuleb toime emotsioonidega. Kirjeldab enda positiivseid omadusi. Põhjendab oma seisukohti. Lahendab konflikte sõnaliselt. Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud (tubaka, alkoholi, narkootikumide pakkumine, vägivald, väärkohtlemine).

TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine - järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas. Liikluses abi vajades pöördub täiskasvanute poole. Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust (kiiver, põlve-, randmekaitsmed jm.) jalg-, tõukerattaga ja rulluisudega sõites ning teeb seda.

Reeglite tundmine – järgib kokkulepituid ja üldtuntud reegleid (nt liiklus).

Turvalisusnõuete tundmine - selgitab, kuidas tegutseda kui on eksinud linnas/maal või metsas. Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid..

ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakureeglite järgimine – kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.

Sõpruse väärtustamine - põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru. Loob püsivaid sõprussuhteid. Selgitab, mida tähendab sõprus.

Salliv suhtumine erinevustesse - väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida). Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.

Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid “hea”, “halb”, “õige”, “vale”.

KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine – kirjeldab oma peretraditsioone. Selgitab, kes on ja mida teeb linnapea.

Rahvuskultuuri tundmine - nimetab Eesti rahvussümboolikat (nt lipp, lill, lind). Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt. Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst). Selgitab, et esivanemad ennustasid ilma looduse (loomade ja taimede) ning rahvakalendri tähtpäevade järgi.

TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened - loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu). Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. Nimetab 4-6 sorti lilli. Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, käbid). Selgitab, kuidas levivad seened (niidistiku abil). Selgitab, miks seeni korjatakse noaga.

Kodu- ja metsloomad – nimetab enimtuntud põhja- ja lõunamaaloomi. Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks. Nimetab 2-3 liiki kalu.

ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus – nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri). Põhjendab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik. Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga. Kirjeldab veekogude erinevust.

Maavarad – nimetab 1-2 maavara (nt turvas, paekivi, põlevkivi).

Elukooslused mets, soo, raba, niit - kirjeldab erinevaid elukooslusi- metsa, sood, raba, niitu.

INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses - selgitab aastaegade järgnevust. Selgitab aastaegade vaheldumise seost ilmastikuga. Kirjeldab ilma (nt pilves - pilvitu; kuiv - vihmane; sajab - tibutab).

Tööd looduses - põhjendab, miks on vaja hoolitseda looduse eest.

Loodushoid – kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.

Tehismaailm - selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass). Selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid taaskasutada (nt plastpudelid).

VALDKOND: KUNST

Voolimine – laps oskab ennast loovalt väljendada. Lapsed oskavad reljeefset voolimist. Lapsed oskavad voolimispulga abil mustreid teha. Lapsed oskavad erineva kujuga esemeid voolida kasutades selleks fantaasiat (siseruumides kui ka õues). Lapsed oskavad ühest tükist väiksemaid osi välja venitada. Lapsed oskavad voolida erinevate esemete juurde kuuluvaid

detaile. Lapsed oskavad kasutada loovust oma tööde eksponeerimiseks.

Joonistamine - lapsed oskavad edasi anda süželist tegevust. Lapsed oskavad kujutada erinevate esemete juurde kuuluvaid detaile. Lapsed oskavad joonistada paarilisega koostöös. Lapsed oskavad rühmatööna joonistada pildiseeriat. Lapsed oskavad edasi anda süželist tegevust. Lapsed oskavad joonistada esemeid/objekte õigetes proportsioonides. Lapsed oskavad väljendada erinevaid tundeid läbi joonistamise ja muusika kuulamise

Maalimine - lapsed oskavad edasi anda tuttavate esemete/objektide välimust. Lapsed oskavad maalida vesivärvidega. Lapsed oskavad joonistada fotode järgi. Lapsed teavad, segades erinevaid värve, saadakse uusi toone. Lapsed oskavad maalida esemeid/objekte õigetes proportsioonides. Lapsed oskavad olla loovad leides ise õuest maalitava objekti.

Kleepetöö - lapsed oskavad kääridega erinevaid kujundeid lõigata ja valmistada ruumilist pilti. Lapsed oskavad rebimistehnikat ning oskavad katta väikeste paberitükikestega kogu etteantud pinda. Lapsed oskavad detaile rütmiliselt paigutada. Lapsed oskavad pabeririba rulli tõmmata (kääridega tõmmates).

Meisterdamine - lapsed oskavad kasutada naasklit. Lapsed oskavad kasutada looduslikke ja tehismaterjale töö valmistamisel (kastanimunad, tammetõrud, lõng, tikud jne). Lapsed oskavad kääridega teravaid nurki lõigata. Lapsed oskavad kääridega ümarvorme lõigata. Lapsed oskavad ruumilise efekti saavutamiseks kasutada erinevaid voltimisvõtteid. Lapsed oskavad erinevaid materjale kokku kinnitada. Lapsed oskavad ühendamiseks kasutada erinevaid materjale (liim, traat, kleeplint, klammerdaja, auguraud, pael). Lapsed oskavad kasutada niiti ja nõela. Lapsed oskavad õmmelda nõöpi alusmaterjalile. Lapsed oskavad meisterdada jääkmaterjalidest.

VALDKOND: LIIKUMINE

LIKUMISTEADMISED

Osaleb lasteaia spordipäeval. Talub kaotust võistlusmängudes. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. Mõistab hügieeninõuete olulisust. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid). Peseb ennast pärast aktiivset kehaliste tegevust.

PÕHILIIKUMISED

Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

LIIKUMISMÄNGUD

Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. Mängib sportlike elementidega mängu. Organiseerib ise liikumismänge. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

SPORDIALAD

Võimlemine - valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui tänaval. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Kelgutamine - osaleb kelguvõistlustel.

Ujumine - kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid. Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid.

Tants ja rütmika - sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslastega. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. Kasutab liikudes loovalt vahendeid.

Vaba aeg ja loodusliikumine - suudab sõita tõukerattaga, kahe rattalise rattaga, suusatada. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

VALDKOND: MUUSIKA

LAULMINE

Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas kui ka üksi. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid laule.

MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE

Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).

MUUSIKA KUULAMINE

Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi. Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemustele kuulnud palade suhtes (jutustab, mida kuulis muusikas).

PILLIMÄNG

Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt agoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku). Mängib pilliansambelis.

XII Lasteaia õppekava muutmine ja kinnitamine

Lasteaia õppekava on dokument, mis muutub ja kasvab koos meiega. Õppekava rakendumist analüüsitakse pedagoogilises nõukogus ning õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik töötajad, lapsevanemad, pidaja. Õppekava muudatused ja parandused kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära nõukogu arvamuse.

Lisa 1. Kahe-kolmeaastase lapse arengu hindamise tabel

LAPSE NIMI:

SÜNNIAEG:

	KEVAD	MÄRKUSED
ENESEKOHASED JA SOTSIAALSED OSKUSED		
Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.		
Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.		
Osutab küsimisel oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.		
Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC.		
Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.		
MÄNGUOSKUSED		
Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).		
Täidab mängude erinevaid rolle		
Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.		
Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).		
MINA JA KESKKOND		
Reeglite tundmine – täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikse häälega).		
Turvalisusnõuete tundmine - osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.		
Täiskasvanu meeldetuletamisel tänab, tervitab, jätab hüvasti (nt lehvitab).		
Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.		
Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.		
Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.		
Kodukoha taimed, seened - leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.		
Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).		
Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.		
Osutab küsimisel veele, lumele.		
Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.		
Osutab küsimisel puule, lillele, murule		
Osutab küsimisel Päikesele.		

Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmased, tuule puhumist).		
KEEL JA KÕNE		
Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue p.o Mikk tahab õue minna).		
Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti-objekti suhe (issi anna pall).		
Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle), ase- ja mäarsõnu (nt siia, seal, nii).		
Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna ütle misega pildi kohta.		
MATEMAATIKA		
Rühmitab kuni viit eset kuju järgi näit. <i>ringpall, ruut, kolmnurk, ovaal, ristkülik-tellis</i>		
Rühmitab ligilähedasi vorme: <i>ring-ovaal; ruut-ristkülik.</i>		
Rühmitab esemete lähedasemaid suurusi: <i>suur, keskmine, väike</i>		
Leiab erinevate esemete hulgast <i>üks</i> ja <i>palju</i>		
Kasutab ümbruse kirjeldamisel sõnu <i>üks</i> ja <i>kaks</i>		
Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees –taga		
Paneb kokku neljaosalisi ühepoolseid kokkupandavaid pilte		
Paneb kokku kahe-kolme osalisi kahepoolseid kokkupandavaid pilte.		
Ehitab erineva ehitusmaterjaliga: kuubid, risttahukad, tellised, plaadid		
Asetab pärast mängu ehitusdetailid korralikult omale kohale.		
KUNST		
Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi		
Oskab tõmmata lainelist joont		
Oskab kortsutada paberist ümmarguse kera.		
Oskab pintli otsaga vajutada jälgi alusmaterjali peale		
Oskab vajutada ümarvormi lapikuks		
Oskab keerata pikliku vormi rõngaks		
Oskab joonistada täppi ja ringi.		
Oskab rebida paberist tükke		
MUUSIKA		

Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.		
Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, kükitamine).		
Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil		
LIKUMINE		
Jookseb veereva vahendi järel.		
Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi		
Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda		
Säilitab kõndides ja joostes sihi.		

Lisa 2. 3-5aastase lapse arengu hindamise tabel

LAPSE NIMI:

SÜNNIAEG:

	3.-4.A	4.-5.A	5.-6.A	MÄRKUSED
MÄNGUOSKUSED				
Leiab tegevust õpetaja abita				
Otsib kontakti mängupartneritega				
Võtab rollimängus rolle				
Kasutab loovust vajalikke vahendite loomiseks				
Vajab kindlaid vahendeid rolli esitamiseks				
Kasutab rollile omaseid käitumismustreid ja iseloomu.				
Suudab liituda käimasoleva mänguga				
Leiab endale rolli käimasolevasse mängu				
Lahendab mängukonflikte mõistlikul viisil				
TUNNETUS-, ÕPIOSKUSED, SOTSIAALSED OSKUSED				
Tunneb huvi planeeritud tegevuste vastu				
Väljendab huvi ja tähelepanelikkust teiste suhtes				
Mängib teiste lastega grupis				
Omab sõprussuhteid				
Väljendab pahameelt, ebaedu sõnades, mitte tegudes				
Tuleb toime kurbusega				
Tuleb toime üllatust tekitavate olukordadega				
ENESEKOHASED OSKUSED				
Väljendab muret teiste pärast				
Suudab mõista, kuidas teine end tunneb konfliktsituatsioonis				
Jagab midagi teistega				
Annab midagi teistele				
Ootab oma järjekorda rahulikult				
Täidab reegleid rahulikult				
Aitab teisi ülesannete lahendamisel, aitab abivajajat				
MINA JA KESKKOND				
Ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime				
Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.				
Ütleb küsimisel oma koduse aadressi				
Nimetab oma lasteaia nime.				
Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.				
Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel				
Selgitab, miks enne sööki ja pärast wc-s käimist peab pesema käsi.				
Nimetab erinevaid kehaosi				
Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.				
Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.				
Nimetab aastaaegu.				
Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne.				
Nimetab riigi nime, kus ta elab				
Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille.				

Eristab okaspuid lehtpuudest.				
Nimetab Hädaabi numbri 112				
Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.				
Põhjendab helkuri kandmise vajadust.				
KEEL JA KÕNE				
Kuulab, ei räägi				
Annab 1-sõna vastuseid				
Osaleb vestlustes				
Oskab kuulata				
Räägib laiendatud lausetega				
Küsib küsimusi				
Jutustab lugusid suureneva täpsusega				
Oskab lugeda luuletust				
Matkib kirjutamist				
Tõmbab horisontaalseid jooni				
Lisab tähesarnaseid kujundeid oma kritseldustesse				
Kirjutab üksikuid tähti, nime, initsiaale				
Hoiab raamatut õiget pidi, keerab lehti				
Matkib lugemist, kasutades pilte				
Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta lause				
Oskab öelda, mitu sõna on lauses				
Loeb peast liisusalmi				
MATEMAATIKA				
Sorteerib objekte kuju ja värvi järgi				
Klassifitseerib objekte suuruse järgi				
Paneb objektid järjestusse, seeriatesse				
Loob mustreid				
Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni				
Leiab hulgale numbrilise vaste				
Määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes				
Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.				
Kasutab kõnes ajamõisteid <i>eile, täna, homme</i> ja seostab mõisteid enda tegevusega.				
Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi				
KUNST				
Teeb üksikuid märke paberile				
Kontrollitud kritseldused				
Joonistab päikest				
Joonistab inimest				
Joonistab loomi, puid ja lilli				
Oskab esemeid, objekte, sündmusi jms äratuntavalt kujutada				
Kombineerib kujundeid pildiks				
Oskab püsida värvimisel etteantud piiris				
Oskab katta templeid värviga jälgede tegemiseks				
Oskab laduda ja liimida kujundeid				
Oskab voolimismaterjali ühtlaselt rullida				
Oskab kääridega detaile välja lõigata				
Oskab erineva kujuga esemeid voolida				
Oskab kujutada tuttavaid esemeid andes edasi ligikaudse				

sarnasuse.				
Oskab katta ühtlaselt etteantud pinna liimiga				
Oskab rebida paberist kujundeid				
Oskab lihtsamaid voltimisvõtteid.				
MUUSIKA				
Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks				
Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule				
Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente				
Kuulab laulu ja muusikapala				
LIIKUMINE				
Jalutab trepist alla vahelduvate sammudega				
Jookseb, omades kontrolli kiiruse ja suuna üle				
Hüppab koos jalgadega				
Ronib vahenditel üles ja alla				
Viskab, püüab ja lööb palli				
Sõidab rattaga, tõukerattaga				
Liigutab jalgu rütmis				
Liigutab käsi rütmis				
Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega.				

Lisa 3. Kuue-, seitsmeaastase lapse arengu hindamise tabel

LAPSE NIMI:

SÜNNIAEG:

MÄNGUOSKUSED	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskendumata			
Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast			
Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu			
Täidab mängudes erinevaid rolle			
Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada			
Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele			
Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus			
Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid			

TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna			
Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi			
Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskendumata kuni pool tundi			
Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni			
Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi			
Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada			
Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel			

SOTSIAALSED OSKUSED	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses			
Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu			
Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise			
Osaleb rühma reeglite kujundamisel			
Oskab teistega arvestada ja teha koostööd			
Loob sõprussuhteid			
Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest			
Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel			
Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad			
Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme			
Selgitab oma seisukohti			

ENESEKOHASED OSKUSED	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada			
Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi			
Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele			
Algatab mängu ja tegevusi			
Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest			
Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda			
Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused			
Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt			

OSKUSED ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE AINEVALDKONDADE JÄRGI

MINA JA KESKKOND	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms			
Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone			
Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid			
Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone			
Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku			
Järgib isikliku hügieeni nõudeid			
Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi			
Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring			
Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad			
Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest			
Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm.			
Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita			

KEEL JA KÕNE	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga			
Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida			
Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda			
Jutustab pildi, kuuldu teksti või oma kogemuse			

alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid			
Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid			
Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördvorme ainsuses ja mitmuses			
Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara			
Hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid			
Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad			
Kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega			
Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule			

MATEMAATIKA	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi			
Võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt			
Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada			
Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =			
Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukehi			
Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm)			
Rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi			
Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil			
Tunneb mõisteid „parem” ja „vasak”			
Oskab öelda kellaega täistundides			
Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva			
Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nõör vms)			
Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse			
Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.			

KUNST	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil			
Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeoleolusi ja fantaasiaid			
Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid			
Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste			

kaudu			
Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö			
Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks			
Kirjeldab kunsteoseid, nende värve ja meeleolu			

MUUSIKA	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega			
Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi			
Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada			
Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu			
Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille			
Mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis			
Liigub vastavalt muusika meeleolule			

LIIKUMINE	SÜGIS	KEVAD	MÄRKUSED
Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks			
Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid			
Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised			
Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi			
Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel			
Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt			
Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel			
Sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi			
Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne)			
Mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne)			
Peab kinni kokkulepitud mängureeglitest			
Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi			

KOOLIVALMIDUSKAART nr

Lapse nimi:
 Sünniaeg:
 Kodune keel:
 Saabus lasteaeda:

ÜLDOSKUSED
MÄNGUOSKUSED
Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast. Täidab mängudes erinevaid rolle. Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu. Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada. Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele. Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus. Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED
Saab kuuldest aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi. Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi. Viib alustatud tegevused lõpuni. Tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi. Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.
SOTSIAALSED OSKUSED
Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses. Tahab ja julgeb suhelda. Osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise. Osaleb rühma reeglite kujundamisel. Oskab teistega arvestada ja teha koostööd. Loob sõprussuhteid. Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest. Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel. Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad. Selgitab oma seisukohti.
ENESEKOHASED OSKUSED
Suudab oma emotsioone kirjeldada. Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele. Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest. On tegevuste algataja. Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda. Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused. Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

OSKUSED ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE AINEVALDKONDADE JÄRGI
MINA JA KESKKOND
Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms. Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone. Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid. Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone. Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku. Järgib isikliku hügieeni nõudeid. Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi. Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring. Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm. Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita. Oskab materjale ja vahendeid säästlikult kasutada.
KEEL JA KÕNE
Tuleb toime igapäevases suhtlemises. Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid. Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses. Valdab mitmekesisest sõnavara. Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad. Kirjutab joonistätetega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega. Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

MATEMAATIKA
Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi. Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =. Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil. Tunneb mõisteid „parem” ja „vasak”. Oskab öelda kellaega täistundides. Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms). Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse. Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.
KUNST
Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid. Kujutab inimesi, esemeid, ümbritsevat elu neile iseloomulike tunnuste kaudu. Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö. Valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks. Kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvõtteid; kasutab materjale ja vahendeid ohutult ning sihipäraselt.
MUUSIKA
Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega. Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi. Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada. Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu. Mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis. Liigub vastavalt muusika meeolule.
LIIKUMINE
Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest. Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi. Harjutusi tehes säilitab tasakaalu nii paigal olles kui ka liikumisel. Kasutab harjutuste tegemisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, kelgud jne). Mängib sportlike elementidega mängu (jalgpall jms). Peab kinni kokkulepitud mängureeglitest. Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.
RAKENDATUD TUGITEENUSED
Logopeed: Kõne eakohane
LAPSE ARENGU TUGEVAID KÜLJED
LAPSEVANEMA KOKKUVÕTE LAPSE KOOLIVALMIDUSEST

Pidaja esindaja

Direktor

Õpetaja

Õpetaja

Lapsevanem